

УДК 821.111[73]
DOI 10.35433/philology.2(100).2023.80-89

КОРДОН ТА НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ У ТВОРІ ЛУІСА АЛЬБЕРТО УРРЕА "ШЛЯХ ДИЯВОЛА. ПРАВДИВА ІСТОРІЯ"

С. О. Чернишова*

Упродовж останніх десятиріч американські письменники мексиканського походження з особливою чутливістю ставляться до теми кордону та нелегальної міграції, що в контексті відносин США та Мексики оприсутнюється в кожен історичний період із різних перспектив. Ця стаття зосереджена на документальній повісті Луїса Альберто Урреа "Шлях диявола", де представлено реальні моменти з життя тих, хто відважився змагатися з пустелею, щоб досягти омріяного краю. Автор повісті критикує владу Мексики, яка спостерігає за тим, як люди гинуть, і при цьому обмежується хіба просто лозунгами. З іншого боку, він також розкриває зневагу американського уряду до проблем на кордоні. У статті проблематика документального твору Л. А. Урреа контекстуалізована в широку парадигму сучасних досліджень про міграцію, економічне зубожіння й безправність нелегальних мігрантів. Життя нелегалів прописане в дискримінативній інфраструктурі розвинутих суспільств, представники яких убачають у мігрантах загрозу для своєї безпеки та влаштованості життя. У дослідженні проаналізовано, як документальний текст Л. А. Урреа спонукає до переосмислення образу Іншого в західному світі, який завжди піклується про те, щоб Інший існував як відразливий, менш розвинутий чи злочинний і відповідно давав змогу Заходу бачити себе в привабливому світлі. Риторика повісті корелює також із сучасною критикою глобалізації та глобального капіталу, які спричиняють ще більше збідніння менш розвинутих економік і спонукають людей до пошуків кращого життя. Символ кордону як межі, що відокремлює спільноти, проаналізовано в контексті сучасних підходів до просторових розмежувань, що ілюструють страх і занепокоєння людей, які викликані суспільними негараздами. Окрему увагу в статті зосереджено на просторі пустелі, яка незворушна під впливом часу, є німим свідченням історії, адже її територія помережена тисячами стежок і слідів, які губляться в пекучих пісках.

Ключові слова: сучасна мексикано-американська література, Луїс Альберто Урреа, метафора кордону, документальна повість "Шлях диявола", ідентичність нелегальних мігрантів.

* кандидат філологічних наук, доцент,
докторантка кафедри теорії та історії світової літератури
(Київський національний лінгвістичний університету)
sveta.chernyshova@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0284-2001

BORDER AND ILLEGAL MIGRATION IN LUIS ALBERTO URREA'S THE DEVIL'S HIGHWAY: A TRUE STORY

Chernyshova S. O.

In the last two decades, literature concerning Latin American undocumented migration to the United States has emerged as a significant resource for comprehending the evolving landscape of state authority. The article considers techno-militaristic and the discursive production of the migrant figure in Luis Alberto Urrea's Devil's Highway. The author considers how Urrea's text constructs a notion of migrant subjectivity and how the text participates in the reproduction of the material and discursive conditions by which the undocumented migration is rendered to readers. Undocumented migration is the focus of cross-border migration story described by Luis Urrea. It emphasizes the pervasive impact of global capitalism on migration processes. The undocumented migrants are perceived by the dominant power as a sub-human category. Urrea's Devil's Highway describing contemporary undocumented migration allows for a more nuanced comprehension of migrant subjectivity, extending beyond economic injustice. Urrea interweaves the migrant's journey with the intricate tales of the border. Nevertheless, the physical encounter of crossing the border constantly interrupts their journey. The desert's autonomous power inscribes the men's experiences instead of the men defining the land. Urrea directs the readers' attention to the tangible reality of the human bodies and the vast desert landscapes, crafting a multi-dimensional narrative that immerses the readers in the story. Urrea vividly portrays the brutal impact of the desert on the bodies of the walkers, urging the readers to empathize with their physical ordeal. The article argues that the subjectivity of undocumented migrants needs to be reconsidered in the context of such discourses as negative globalization, human rights, and economic dispossession.

Keywords: contemporary Mexican American literature, Luis Alberto Urrea, the metaphor of the border, "The Devil's Highway", the identity of illegal migrants.

Постановка наукової проблеми.

Тема нелегальної міграції та її осмислення в художній літературі спонукає до перегляду суб'єктності мігрантів як такої й дає основи для її реконцептуалізації. Нелегальний перетин кордону порушує питання свободи переміщення, людських прав та економічного зубожіння. Особливо ця проблематика характерна для американських письменників, які мають мексиканське коріння, адже кордон та ставлення до нього визначали відносини між США та Мексикою ще з часів XIX століття, коли південно-західні штати перейшли під контроль американської влади. Перетин фізичної лінії розмежування провокує психологічні реакції особистості, які реалізуються через зміну поведінки, переоцінку свого минулого та сприйняття світу й нарешті через спробу вибудовування діалогу між самістю й новою колективністю. Однак нелегальна міграція увиразнює інший аспект життя тих, які змушені були покинути свій дім. Вона викликає страх, почуття провини та намагання стати

невидимим у новому соціумі. Нелегальний мігрант конструює себе заново на відчутті цілковитого заперечення своєї гідності, на усвідомленні того, що, щойно перетнувши кордон, він став прохачем, другосортним мешканцем і навіть злочинцем. Режим реальності відразу прописує морально й фізично скаліченого індивідуума в інфраструктуру суспільства, що засноване на загостреній чутливості до знедолених, але відчайдушних випробовувачів долі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кордон між США та Мексикою, його подолання нелегальними мігрантами з бідних південно-американських країн становить домінанту творів, написаних латино-американськими письменниками. Упродовж останніх років, особливо за президентства Д. Трампа та його вкрай негативної позиції щодо порушників державного кордону, маємо те, що можна означити як замикання Америки на ключ. Дослідник Грег Грендін у праці "Кінець міфу. Від фронтиру до стіни в уяві

Америку" осмислює кардинальну зміну або навіть зсув, що відбувається в США після війни у В'єтнамі. І цей зсув він розуміє як рух від відкритого простору, що пролягає за фронтиром і який крок за кроком засвоює/колонізує Америка, до "стіни Трампа" як закриття американського міфу про фронтір. Усі нації, роздумує Г. Грендін, мають кордони, і лише Америка донедавна мала фронтір як відкриту географію для освоєння й формування незалежного та відважного характеру. Аналізуючи перехід від фронтиру до стіни на кордоні з Мексикою, дослідник пише: "Чи буде та стіна збудована, чи ні немає значення. Навіть якщо вона залишиться як фантасмагорія на бюджетному рівні, як постійний камінь спотикання між Конгресом та Білим домом, як обіцянка з цементу висотою у тридцять футів і залізним укріпленням, що оповиває південні кордони США, все ж свою функцію вона виконала. Це – новий американський міф, пам'ятник фінальному закриттю фронтиру. Це – символ нації, яка хотіла вірити, що уникне історії, чи принаймні перехитрить її, але ні. Тепер вона потрапила в пастку історії, і люди, які гадали, що вони капітани майбутнього, раптом зрозуміли, що вони в'язні минулого" [8: 8]. Цей новий символ Америки як завершення руху, поступу, прогресу, свободи відкриває інший бік американської свідомості, яка більше не прагне інтегрувати нове і, крім того, яка боїться відкритості й залучення Іншого.

Евеліна Банка пов'язує політику щодо кордону зі змінами в американському суспільстві: "Без сумніву, образ мігранта став символом гуманітарної кризи, яка відбувається упродовж останніх років на мексикано-американському кордоні. Ця ситуація є відображенням теперішнього соціально-політичного клімату, коли американське суспільство стає все більш поляризованим щодо питань національної ідентичності, культури та

соціо-політичних ідеалів" [5: 59]. Прагнення контролювати кордони між США та Мексикою спонукало американський уряд приймати та запроваджувати різноманітні закони (наприклад, the Immigration Reform and Control Act (IRCA) 1986 року) або ж вдаватися до різноманітних заходів безпосереднього реагування, серед яких – операція 'Hold the Line' у Ель-Пасо 1993 року, а вже через рік дві інші в Каліфорнії 'Operation Gatekeeper' та Аризоні 'Operation Safeguard'. Усе ці законодавчі акти й дії уряду разом із постійними закликами пильніше контролювати кордон із використанням нових технологій захисту формують відчуття в пересічних громадян, що насправді нелегальні іммігранти це – надзвичайно небезпечні злочинці. Айла Шерен стверджує, що заходи з укріплення кордонів посилюють враження про чужинців як зловмисних порушників порядку, а самі прикордонні міста "перетворюються на останні bastions безпеки перед лицем нових завойовників" [13: 137]. Крім того, політична риторика, коли з мігрантами пов'язують усі лиха сучасності – від тероризму та наркоторгівлі до дрібних злочинів, – посилює сприйняття їх як загрози для так званого "цивілізованого світу". Усе це сприяє поширенню дискурсу, що Санг Хіа Кіль і Сесілія Менхівар називають "символічний расизм" і який уґрунтований на давній західній опозиції "ми проти ворогів" [11: 165]. Очевидно, що будівництво нових стін на кордонах чи вдосконалення контролю не допомагають вирішити основні причини нелегальної міграції – знедоленість і важкі умови життя, що спонукають людей потрапити в омріяну країну за будь-яку ціну.

Відкритість сучасного глобалізованого світу нерівномірна, адже, відчинивши свої кордони для глобального капіталу, досить часто країни з низьким економічним розвитком зазнають експлуатації з боку великих міжнародних корпорацій. З іншого боку, багаті,

переважно західні, держави неохоче відкривають свої кордони та двері для тих, які ними ж гноблені і які прагнуть вирватися з пут бідності. Нерівномірність так званого "відкритого суспільства", коли капітал безперешкодно проникає в будь-яку точку світу, а людська міграція натомість і далі функціонує за логікою уявлень про простір, сформованих націями-державами, коли кордони посилено охороняються від тих, кого вважають "злісними порушниками", спонукає до все більшого невдоволення та постійних "міграційних криз", які час до часу переживає і Європа, і США. Таку ситуацію З. Бауман називає "негативною глобалізацією" [докладно див. б: 7], її іманентними ознаками стали конфлікти, ненависть, невдоволення і страх. Цей тип глобалізації спричинює подальшу замкнутість спільнот західних країн і США, в уяві яких їхня безпека перебуває під постійною загрозою з боку "нелегалів", демонізованих політикою урядів заможних країн. Крім того, як пише Жак Атталі, розпад націй-держав, зумовлений глобалізацією, призвів до втрати зв'язку між людьми, до формування "нового індивідуалізму", коли люди перестали покладатися один на одного, а натомість замкнулися в стінах своїх помешкань і вважають, що така ізолюваність допоможе їм уникнути загроз зовнішнього світу, якими їх щодня лякають. Загалом стрімке зростання злочинності, наркоторгівля, пограбування, убивства, інфекційні хвороби та велика кількість безпритульних людей стали причинами того, що інфраструктура сучасних спільнот різко змінилася. Це позначилося на бажанні ізолюватися й відгородитися від нещастя і лих світу за мурами свого помешкання чи за парканом свого подвір'я. Дослідники сучасного урбаністичного простору Гері Гумперт і С'юзан Дракер зазначають: "Помешкання в багатьох урбаністичних центрах по всьому світу сьогодні існують для того, щоб захистити своїх мешканців від

спільноти, і це не сприяє інтеграції людей" [9: 429]. Відокремленість й утримування дистанції стали тепер нормою суспільного життя. Наприклад, Тереза Калдейра описує сучасне Сан-Паоло: "Сьогодні Сан-Паоло – це місто стін. Фізичні кордони заповнили увесь простір. Навколо приватних помешкань, багатоповерхівок, парків, площ, офісних будівель, шкіл – усюди стіни... Нова естетика безпеки визначає характер будівель і насаджує нову логіку нагляду і дистанції" [7: 307].

Стіни й кордони набувають сьогодні нової семантики та уособлюють страх перед тими, яких вважають небезпечними, злочинцями, порушниками закону. Вони позначають прагнення відмежуватися від тих Інших, яких через нерівномірність розподілу благ і прибутку створили ті, які сьогодні відгороджуються мурами. Екзистенційний страх породжує необхідність зводити огорожі, марно сподіваючись на те, що вони здатні захистити людей у часи кардинальних змін, які переживаємо. Сьогодні простір став ознакою часу не лише плинності та нестабільності, а й прагнення до сегрегації, відмежування та дистанціювання. Закритість простору засвідчує фальшивість і позірність політики відкритості, яку начебто практикує західний світ. Неготовність ділити простір із чужинцем нівелює будь-які гучні заяви про діалогічність сучасного життєвого модусу й увиразнює рух до збереження гомогенності спільнот. З. Бауман наголошує, що "міксофобія" визначає характер життя у великих урбаністичних центрах [б: 90]. Уникнення відкритості простору для Іншого не дає змоги представникам різних соціальних, етнічних, расових груп обмінюватися досвідом і комунікувати свій погляд на світ, адже спільний простір дорівнює спільному досвіду.

Документальна повість Луїса Альберто Урреа "Шлях диявола"¹⁶. Правда історія", номінована на Пуліцерівську премію, привернула увагу багатьох дослідників літератури [2; 3], адже текст, за словами Ралуки Андрееску, "спонукає до (ре)концептуалізації політики ідентичності та смертності на мексикано-американському кордоні" [3: 189]. Крім того, як стверджує Беджар Лара Адольфо, повість спонукає замислитися над питаннями бідності, економічної залежності, які стають основними факторами нелегальної міграції [докладно див. 2]. При цьому до уваги зрідка беруть причини економічних негараздів. У контексті твору, як і загалом у контексті нелегальної міграції, поняття людських прав виявляється нерелевантним та нелегітимним. Тут доречно згадати думку Жака Рансьєра, який підкреслює, що коли йдеться про права людини, то мають на увазі "права тих, хто мають права, а права жертв, права тих, які їх насправді не мають, визначаються тими, які їх мають" [12: 71]. Ця ситуація особливо ускладнена сьогодні, коли нації-держави поступово втрачають свою політичну силу і їхня відповідальність перед громадянами знижується. Відтак індивідуум залишається наодинці зі своїми проблемами та сам знаходить шляхи їх вирішення. Кінець ліберальної демократії та укріплення неоліберальної політики призвело до кінця держави загального добробуту [докладно див. 1]. У цій ситуації найбільше страждають незахищені

верстви населення та мігранти. У травелозі Л. А. Урреа звертається до жахливих реалій мексикано-американського кордону та трагічної долі тих, які намагаються здолати його без необхідних документів.

Мета дослідження. Стаття зосереджена на осмисленні метафори кордону та образі нелегальних мігрантів у документальній повісті Л. А. Урреа "Шлях диявола. Правда історія".

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Документальна повість Л. А. Урреа "Шлях диявола. Правда історія" розкриває реалії мексикано-американського кордону. Е. Банка зазначає про вагомність цього тексту: "Документуючи історію "людей без документів", повість Урреа серед іншого свідчить про те, що сучасні політичні дебати про "нелегальну міграцію" докорінно знищують людський фактор із риторики цих дискусій. Таким чином, твориться нова соціо-політична фігура – «чужинець нелегал» [5: 62]. У творі Л. А. Урреа йдеться про двадцятьох шістьох пішоходів (walkers) мексиканців, які 19 травня 2001 року вирушили для багатьох в останню в житті подорож через пустелю Сонора і які загинули або мало не загинули від спеки та зневоднення.

Шлях через найспекотнішу територію Північної Америки відомий як "Шлях диявола". Важливо зазначити, що перед розповіддю про жахливу подію Л. А. Урреа розмістив світлину мапи штату Аризона, де накреслено "Шлях диявола". Така візуалізація кордону й далі руху через нього знедолених шукачів кращої долі допомагає осягнути не лише виснажливості усього процесу міграції, а й унаочнює порушуваність і нехтування того, що мало б слугувати виявленням влади й контролю. Доречно тут згадати працю Б. Гарлі "Нова сутність карт: есеї з історії картографії", у якій він зазначає, що мапи – це не лише символічні відтворення фізичного

¹⁶ "Шлях диявола" (також відома як "Ель Каміно Дель Діабло") є історичним маршрутом у пустелі Аризона-Сонора, що простягається від Сонойти до Юми, Аризона. Індіанці та іспанські колонізатори використовували її між XVI та XIX століттями для транспортування води з Тінахас Альтас до різних поселень у регіоні. Незабаром після будівництва залізниці в Юмі "Шлях диявола" була забута. Зараз вона є одним з основних маршрутів для нелегальної міграції до Сполучених Штатів.

простору, це вербалізація соціального життя та контролю за суспільством. Вони (мапи) власне і є мовою влади, "способом сприйняття, артикулювання і структурування людського світу, який заснований на певних суспільних відносинах, а також допомагає їх поширювати і за їх допомогою впливати" [10: 53].

Л. А. Урреа змальовує й дух самої пустелі, для якого не існує розмежувань, котрі провели люди. Духи пустелі – це душі мексиканців та корінних народів, це персонажі казок і народних оповідок, які не зважають на лінії, накреслені тими, які гадають, що апропріювали простір, прописали його як власний. Простір уникає контролю, він належить собі й не підпорядкований волі влади. Автор майстерно передає магію застиглому часу пустелі: "Сьогодні давній народ хохокам зник у минулому, як і анасазі, які давно вирушили на північ. Їхніми офортами і руїнами все ще помережана земля. Таємниці ліній, що радіють від центру, нагадують шляхи-привиди у формі зірки. Не всі ці дороги давні. Окремі витоптали нелегали, коли йшли навпростець на далеке світло Ахо¹⁷, Селлс¹⁸ чи Могавк¹⁹ автострадою I-8. Інші такі давні, що ніхто не знає, куди саме вони ведуть. Тут же сліди давно померлих ковбоїв, залишки від возів і кістки мулів. А під цим усім сліди предвічних фантомів хохокам" [14: 4–7]. У цій художній картині простору оприсутнюється історія від давніх часів до сучасності, коли кожен її період залишив свій відбиток на гарячому піску. Фізичний простір наповнений минулим, знаки цивілізацій поєднуються з природними утвореннями й породжують симбіоз текстів. Текстуальний образ пустелі неодноразово актуалізований і в інших текстах Л. А. Урреа.

¹⁷ Ахо [англ. Ajo] — переписна місцевість [CDP] в США в окрузі Піма штату Аризона.

¹⁸ Селлс [англ. Sells] — переписна місцевість [CDP] в США в окрузі Піма штату Аризона.

¹⁹ Могавк – переписна місцевість [CDP] в США в окрузі Піма штату Аризона.

Протистояння між мексиканцями, які бредуть пустелею, і владою, окреслене на мапі, далі розгортається через природу нарративу, який охоплює дві перспективи: самих мігрантів та прикордонних патрулів. Після детального вивчення доповідей прикордонників, свідчень, інтерв'ю, статей у газетах, судових документів автор описав біографії відважних подорожніх, причини, що змусили їх покинути рідний край, а також про плани на майбутнє. Група знедолених – це бідні селяни або ж робітники фабрик, деякі з них корінні жителі, для яких іспанська – друга мова. Наприклад, Рафаель Теміх покинув хижку, у якій тіснилися дружина, маленька дитина, мати, дві сестри та їхні доньки, щоб покращити житлові умови. Реймундо-старший та Реймундо-молодший, батько та син, теж не з добра відважилися на перетин пустелі. Вони мріяли, що за сезон збирання апельсинів на Флориді зможуть відремонтувати дах свого помешкання. Енріке Ландерос Гарсія пішов, щоб оплатити навчання сімнадцятирічного сина. Рейно Бартоло Ернандез змагається з пустелею, щоб вилікувати доньку. Едгар Адріан Мартінез, шістнадцятирічний юнак, який щодня важко працює на заводі "Кока-кола" всього за вісім доларів на день, а на вихідних збирає зерна на кавових плантаціях за чотири долари на день, пообіцяв коханій дівчині, що гаруватиме п'ять років у США, щоб повернутися й одружитися з нею. Маріо Кастілло теж мріє про новий будинок для своєї сім'ї. Веселун Хав'єр Гарсія побачив групу майбутніх заробітчан і вирішив приєднатися до неї. Л. А. Урреа детально описує умови життя кожного з вимушених подорожніх, щоб укотре в історії людської міграції довести, що люди покидають свої домівки і рідних не з добра, а через хвороби близьких, скруту з їжею та житлом, безпросвітність буття. Вони не приходять у чужий край, щоб красти, порушувати закони, гвалтувати чи

убивати. Бідність та бажання змінити своє становище примушують мексиканців нелегально перетинати мексикано-американський кордон, а перед тим брати позику під заставу майна або взагалі залишати в заручниках у "місцевих лихварів-акул" життя та безпеку дружин і дітей. Пекельна подорож коштує десь 13 000 – 20 000 песо на людину.

Для багатьох вимушений рух на *El Norte* – шанс це здійснити свою мрію. Збідніння й убогство штовхають людей до порушення кордону, за лінією якого вони уявляють щасливе життя. Л. А. Урреа не лише констатує факт бідності, він імплікує думку про те, що економічні негаразди в одних країнах забезпечують економічну стабільність в інших. Це суголосно з позицією З. Баумана, який у праці "Плинний час. Життя у добу невизначеності" стверджує: "... на планеті, що відкрита для вільного обороту капіталу і товарів, те, що трапляється в одному місці, має наслідки по усьому світу, впливає на те, як в інших місцях люди живуть, надіються і планують майбутнє. Ніхто і ніщо не може залишитися осторонь... Добробут в одному місці означає бідність в іншому" [6: 6]. Цю саму ситуацію описує й Жак Атталі, який зазначає, що половина доходу від світової торгівлі й половина прибутку від світових інвестицій надходить до скарбниць усього лише двадцяти двох країн, у яких проживає лише 14 відсотків населення світу. Натомість сорок дев'ять найбідніших країн, де мешкає 11 відсотків світового населення, отримують 0,5 відсотка від глобального обороту. Загалом, пише Ж. Атталі, дев'яносто відсотків світового прибутку зосереджено в руках 1 відсотка людей [докладно див. 4]. Бідність і знедоленість, сконцентровані на мексикано-американському кордоні, увиразнюють різку поляризацію світу, його поділ на бідних і тих, які принаймні не мусять покидати своїх домівок, щоб мати шматок хліба. Нелегальні мігранти залишилися за межею політичних прав та свобод, але їхню працю

використовують і капіталізують на користь багатих країн. Економічна несправедливість й експлуатація, тісно пов'язані з нелегальною міграцією, не цікавлять тих, хто отримує від неї вигоду.

Дорога в пащу смерті розпочалася 19 травня 2001 року, коли спека в пустелі сягала 96 градусів за Фаренгейтом. Уже наступного дня люди залишилися без води та їжі. Їхні провідники, яких називають "койоти", зібрали з кожного мексиканця по долару й пообіцяли принести воду та харчі. Проте так ніколи й не повернулися. У розпачі люди вирішили продовжувати шлях самотійно, але пекельна спека буквально вбивала їх по одному. Нарешті п'ятеро пішли шукати прикордонників, щоб урятувати себе та своїх співвітчизників. Дорогою один із них загинув, а четверо таки добралися до патрулів. Проте вертоліт із патрулями врятував лише кілька життів, інші – забрала пустеля. Л. А. Урреа описує й провідників ("койотів") як безсердечних і неуважних до людських страждань. Один із них Ісус Антоніо Лопес Рамоз, 19-ти річний хлопець, який повів людей у пустелю. З одного боку, він змальований як антигерой, який покинув людей напризволяще, з іншого – він поєднаний із мігрантами бажанням заробити гроші, щоб купити собі будинок. За допомогою постмодерної іронії Л. А. Урреа порівнює провідника з Христом: "Христос повів пішоходів, яких зібрав Мойсей, у пустелю, що називалася Спустошення. Цей Христос, звичайно, народився 25 грудня" [14: 37]. Наприкінці твору провідник таки покараний за смерть чотирнадцятьох мексиканців.

Звинування, спровоковані загибеллю людей та судом над "койотом", демонструють ницість і складність вирішення проблеми на півдні США. Одні нарікають на уряд Мексики, інші на уряд США. Проте і для одних, і для інших кордон – це не просто лінія розмежування, це джерело наживи й роками налагодженого

бізнесу. Л. А. Урреа пише: "Америка отримує вигоду від дешевої праці, дешевших продуктів" [14: 217], американські банки мають прибутки від пересилання мігрантами грошей назад на батьківщину. Крім того, США сформувавши страшний і негативний образ нелегального іммігранта, який загрожує впорядкованості й безпечності життя і на якого з легкістю можна перекласти купу внутрішніх проблем. Водночас Америка завжди користувалася як легальною, так і нелегальною міграцією в критичні моменти своєї історії. І лише коли проблеми вирішувалися, питання мігрантів поставало в новому негативному світлі. Як пише Л. А. Урреа, більшість американців вважає, що мігранти – це переважно мексиканці, але це не зовсім так. Письменник продовжує: "Міграція як рух на північ спочатку була феноменом білих" [14: 44]. У 1880-х роках американцям була потрібна дешева робоча сила і вони привезли китайців. "З'явилися робочі місця, слухи поширилися і нелегальні мігранти рушили на північ. Американці запанікували і почали депортувати тих самих китайців, яких вони запросили будувати дороги" [14: 44]. А. Л. Урреа узагальнює ставлення до мігрантів: "Ви потрібні нам для роботи, але ми не хочемо бачити вас у наших школах, лікарнях, судах. Нам потрібні ваші податки, але ми не даватимемо вам соціального захисту" [14: 216–217].

Автор документальної повісті зосереджує увагу не лише на бідності мексиканців, які мріють про нові можливості в США, а й критикує уряд Мексики за бездіяльність і небажання допомогти своїм громадянам, адже Мексика й далі продовжує продавати США сільськогосподарську продукцію за низькими цінами, яка після обробки на американських заводах потрапляє до мексиканських споживачів у разі дорожчою. Отже, вирощена мексиканцями квасоля стає недоступною для них самих. Жадібність мексиканського уряду, який створив такі умови, коли "якомусь фермеру із

Сіналоа простіше і вигідніше постачати бобові до Каліфорнії, аніж до Веракруз" [14: 45], не враховує безвиході становища простих мексиканців. Крім того, самі урядовці зацікавлені в нелегальній міграції, оскільки часто створюють канали для нелегальних переходів або захищають тих, хто їх створює. Л. А. Урреа цитує надписи на рекламних щитах, де лунають заклики: "Для "койотів" ваша нужденність це лише бізнес. Вони не піклуються про вашу безпеку чи безпеку ваших рідних. НЕ ПЛАТІТЬ ЇМ СВОЇМ ЖИТТЯМ!" [14: 55]. Таке застереження звучить як насмішка, адже, замість реальних дій, що сприятимуть тому, що мексиканці не зваблюватимуться на розкоші десь за обр'ями пустелі, влада пропонує безглузді лозунги. Військові, які мали б патрулювати кордони, за хабарі від «койотів» лише допомагають порушувати лінію розмежування між країнами. А. Л. Урреа навмисно розмиває відмінність між державними службовцями, прикордонною службою та "койотами", бо, зрештою, усі вони пов'язані між собою. Усі змальовані як "вгодовані, ситі і задоволені життям" [14: 47]. Дон Мой, як один із тих, хто наживається на людській біді, їздить на престижній американській машині, палить американські цигарки, хизується мобільним телефоном останньої моделі й "погладжує себе по мексиканському пузі" [14: 47].

Через зображення тіл загиблих автор залучає читачів не лише до інформаційного читання, а й до співпереживання, що приходить на зміну недалекогоглядному осуду: "Мерці лежали з відкритими ротами і їхні білі зуби було добре видно. Вони переважно скоцюрблені, завмерлі в останніх подихах чи криках. Їхні очі червоні від палючого сонця. Деякі з них зовсім голі. Деякі з напханими ротами пороху. У жінок груди зсохлися і потріскали. У відкритих ротах деяких мерців видно ясна, що під дією сонця перетворилися на якусь субстанцію, що нагадує спечений сирець, рихлий і майже рожевий. Тіла наче придорожні розваги, вони схожі на тіла з воску і

паперу біля заправки під назвою Темниця смерті. Для багатьох із них це перші позування для портретних світлин" [14: 46]. Детальне змалювання тіл людей, що загинули у пустелі, допомагає уявити їхні страждання перед смертю, розпач, безвихідь і страждання, які вони відчували в марній боротьбі за життя. Це також момент оприявлення самого переживання смерті, яка спотворює її тіла, і марні надії вимушених подорожніх.

Висновки й перспективи дослідження. У документальній повісті Л. А. Урреа "Шлях диявола" образ нелегальних мігрантів піддано деконструюванню. Автор звертає увагу на кілька важливих моментів: кордони – це фізичні та уявні розмежування, які сконструйовані людьми й

використовуються для того, щоб відмежуватися від небезпечного в їхніх очах Іншого; нелегальна міграція – вимушений акт бідних і злидених людей, які не лише принижують свою гідність, а часто й гинуть; образ пустелі змалювано як простір, що непідвладний часу та де історія людських відносин залишає свої сліди, увиразнює думку про штучність і минучість тих кордонів, які сьогодні звела американська влада, щоб відгородитися від мігрантів з Південної Америки. Перспективою для досліджень може бути порівняння кордону у творчості митців мексиканського походження, а також інтердисциплінарний підхід до нелегальної міграції, що охоплює її економічні та політичні аспекти.

REFERENCES

1. Acosta, A. (2017). The Posthegemonic Turn / New Approaches to Latin American Studies: Culture and Power / Ed. by Poblete Juan. Routledge. P. 206–18.
2. Adolfo, B. (2022). Narrating Cross-Border Migration, Writing Subjects without History: On Luis Alberto Urrea's *The Devil's Highway* and Francisco Cantú's *The Line Becomes a River*. *Melus*. 47 (2). P. 170–191. <https://doi.org/10.1093/melus/mlac035> (reference date: 07.02.2023)
3. Andreescu, R. (2019). In the Desert, We are All Illegal Aliens: Border Confluences and Border Wars in Luis Alberto Urrea's *The Devil's Highway*. *American, British, and Canadian Studies*. 33(1). Pp. 189–205. <https://doi.org/10.2478/abcsj-2019-0022> (reference date: 07.02.2023)
4. Attali, J. (2004). *La Voie humaine: Pour une nouvelle social-démocratie*. Fayard. 224 p.
5. Bańka, E. (2020). Walking with the Invisible: The Politics of Border Crossing in Luis Alberto Urrea's *The Devil's Highway: A True Story*. *Polish Journal for American Studies*. 14. P. 59–139.
6. Bauman Z. (2007). *Liquid Times. Living in an Age of Uncertainty*. Polity. 128 p.
7. Caldeira, T. (1998). Fortified Enclaves: The New Urban Segregation. *Public Culture*. 8. P. 303–328. <https://doi.org/10.1215/08992363-8-2-303> (reference date: 07.02.2023)
8. Grandin, G. (2019). *The End of the Myth: From the Frontier to the Border Wall in the Mind of America*. St Martin's Press. 369 p.
9. Gumpert G., Drucker S. (1998). The Mediated Home in the Global Village. *Communication Research*. 25. P. 422–438.
10. Harley, J. B. (2001). *The New Nature of Maps: Essays in the History of Cartography*. Edited by Paul Laxton, The John Hopkins University Press. 352 p.
11. Kil, S. H., Menjivar, C. (2006). The 'War on the Border': Criminalizing Immigrants and Militarizing the U.S.-Mexico Border / *Immigration and Crime: Ethnicity, Race, and Violence*. Edited by Ramiro Martinez, Jr. and Abel Valenzuela, Jr., NYU Press. P. 164–188.
12. Rancière, J. (2015). *Who Is the Subject of the Rights of Man? / Dissensus: On Politics and Aesthetics*. Edited and translated by Corcoran Steven. Bloomsbury. P. 70–83.

13. Sheren, Ila N. (2019). *Stealth Crossings: Performance Art and Games of Power on the Militarized Border / Border Spaces: Visualizing the U. S.-Mexico Frontera*. Edited by Katherine G. Morrissey and John-Michael Warner. The University of Arizona Press. P. 134–150.
14. Urrea L. A. (2004). *The Devil's Highway: A True Story*. New York: Hachette. 256 p.

Стаття надійшла до редколегії: 12.03.2023

Схвалено до друку: 26.05.2023